

KMEČKA STROJNA SKUPNOST
SAVLJE - KLEČE, ZDRUŽENJE



POSAVSKO
ŠTEHVANJE

BILTEN DEVETINŠESTDESETEGA POSAVSKEGA ŠTEHVANJA



POSAVSKO ŠTEHVANJE

Bilten devetinšestdesetega Posavskega štehanja
Savlje, Kleče, Ježica | 17. junij 2023

Izdala in založila: Kmečka strojna skupnost Savlje-Kleče, združenje
Besedilo: Matej Klemen, Marta Čemažar, Nena Židov, Marko Klemen, Zvonko
Milkovič, Kancijan Zatler

Uredil in oblikoval: Kancijan Zatler
Naklada: 60 izvodov
Izdano: junij 2023
Fotografije: Kancijan Zatler, Jerca Bokal, arhiv posavskega štehanja





KAJ PRAVZAPRAV JE ŠTEHVANJE?	6
NEKAJ O ZGODOVINI	10
NEKDANJE IN SEDANJA LOKACIJA ŠTEHVANJA	13
NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA LJUBLJANE IN SLOVENIJE	16
PROGRAM	21
RAZPIS	22
PRAVILA IN TOČKOVANJE	24
ORGANIZACIJSKI ODBOR, ČASTNO RAZSODIŠČE, OCENJEVALNA KOMISIJA	27
REZULTATI 68. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA	28
PODATKI O ŠTEHVOVCIH IN NJIHOVE DEČVE	29
ZAHVALE	31
PRILOGA: ŠTEHVOVEC LETA	32

KAJ PRAVZAPRAV JE ŠTEHVANJE?

Posavsko štehvaje je tradicionalna etnološka prireditev ljubljanskega Posavja.

To je igra, pri kateri neporočeni fantje jahajo na konjih in z železnimi kiji razbijajo lesen sod.

Da bi vse teklo čim bolj gladko, se štehvovci že nekaj tednov pred tekmovanjem začnejo pripravljati na skupnih vajah. Za dober rezultat morata biti konj in štehvovec dobro usklajena. Konj mora na štehvovčevo zahtevo pravilno začeti teči, preiti v galop in se na koncu ustaviti. Pri tem mora biti ubogljiv, da ne ovira drugih tekmovalcev in gledalcev.

Štehvovec si za štehvaje izbere spremljevalko, ki ji pravimo dečva. Oba sta oblečena v gorenjsko narodno nošo. Dečva med štehvanjem drži štehvovčev klobuk in ga spodbuja.

Na dan štehvanja gredo štehvovci z dečvami in konji pred začetkom tekmovanja v sprevodu po vasi, da se pokažejo vaščanom. Na čelu spreveda gre zapravljiček, na katerem sta harmonikar in štehovski mojster s spremstvom, za njim se zvrstijo štehovci na konjih, zadaj pa se na lojtrniku pelje štehovski sod. Ko pridejo na prireditveni prostor, napovedovalec štehvovce, dečve in konje predstavi. In štehvaje se lahko začne.

Štehvovec v desnici drži kovan železen kij oz. štehvanj. Dolg je od 40 do 60 centimetrov. Kij ima bunkast ročaj in na koncu zakovano štirioglato konico. Ne sme imeti ostrih robov. Na ročaju ima usnjen pas, ki preprečuje, da bi med tekmovanjem štehvovcu padel iz rok. Vsi tekmovalci imajo enake kije. Z njimi morajo ravnati previdno, saj so sicer zanje ali za konja lahko nevarni.

Sod, ki ga razbijajo med jahanjem, je narejen iz lesenih dog in povezan z leskovimi obroči; teh je običajno 14. Okrašen je z belimi, modrimi in rdečimi črtami, v zadnjem času je na njem zapisana tudi številka, ki opozarja na to, za katero štehvaje po vrsti gre. Sod je nasajen na lesen drog na višini dveh metrov. Nasadi se ga tik pred začetkom igre.

Konji, s katerimi se štehva, so praviloma kmečki, a v zadnjem času je med njimi tudi nekaj nekmečkih. Niso osedlani, lahko so le pregrnjeni z odejo, ki je nanje pripeta s pasom.

Za štehvaje so konji olepšani z barvnimi trakovi, pripetimi v rep in grivo. Proga, po kateri štehvovci jahajo, je na vsaki strani omejena z vrsto nizkih zelenih vej in ograjena z leseno ograjo.

Posavsko štehvaje je tekmovanje, ki ga ocenjuje posebna komisija, sestavljena iz nekdanih izkušenih štehvovcev.



Števovec preseka obroč, *Martin Štebej*



Štehvovci čakajo na naslednji krog

Tekmovalcem dodeljujejo točke za konjev galop, moč udarcev, spust ter razbitje obročev, dog in soda. Vsak član komisije ocenjuje eno prvino.

Štehvanje vodi in usmerja štehvovski mojster, izkušen nekdanji štehvovec, navadno tisti, ki se je nazadnje poročil. S pomočniki skrbi za red, da znak za začetek posameznega kroga štehvanja in določi morebitni odmor.

Štehvovec prosto jaha, ne drži se za vajeti, ampak ima roke dvignjene in v desnici vihti kij. Ko pridirja do soda, z vso močjo zamahne po njem. V prvih krogih tekovanja je na sodu le nekaj sledi udarcev, kasneje pa začnejo odpadati obroči, doge in nazadnje še dno. Z razbitjem soda se tekmovalni del štehvanja konča. Ko komisija seštevata točke, štehovci lovijo lesene obroče, ki jim jih meče štehvovski mojster.

Zmagovalca razkrije lovljenje venčka iz suhega cvetja. Štehovci vnovič dirjajo mimo droga. Za njim stoji žena štehovskega mojstra, ki edina ve, kdo je osvojil največ točk in tako zmagal. Vsakemu ponuja zmagovalni venček, vendar ga zadnji hip odmakne in ga po navadi šele v tretjem krogu natakne na kij zmagovalca. Štehovci se zatem z dečvami in konji sprehodijo mimo droga,

kjer jim štehvovski mojster in njegova žena ter organizator čestitajo, z njimi spišejo kozarec vina ter jim podelijo nagrade.

Štehovci konje odpeljejo domov in odidejo na veselico. Ta se navadno zavleče pozno v noč.

Posavsko štehvanje organizirajo vaščani Savelj in Kleč. Zadnja leta ga prireja združenje Strojna skupnost Savlje-Kleče. Za izvedbo štehvanja je potrebnih veliko priprav. Tako člani strojne skupnosti in drugi vaščani vložijo veliko prostovoljnega dela in prostega časa, da se običaj ohranja.



barigla
lesen sod
štebeh
3,5 metra visok
smrekov drog

NEKAJ O ZGODOVINI

Štehanje izvira iz Ziljske doline. V Ljubljani so ga Ziljani prvič predstavili leta 1935 v sklopu folklornega festivala Koroški dan na pobudo Franceta Marolta, tedanjega vodje Folklornega inštituta Glasbene matice v Ljubljani. Fantom z ljubljanskega Posavja pa je bila igra tako všeč, da so jo vzeli za svojo. Skozi desetletja je tekmovanje kljub prekinitvi med letoma 1937 in 1954 obdržalo svojo prvotno obliko in se je le malenkostno spreminjalo.

Ni povsem jasno, kako se je štehanje razvilo. Izvor imena je nemški in kaže na prvotni način igre, ko je bilo treba sod zabosti (v nemščini stechen). V Ziljsko dolino v Avstriji naj bi štehanje prišlo iz italijanskega Vidma in naj bi bilo kmečka oblika rimske viteške igre kvintane, pri kateri so vojaki v na kol nataknjeno lutko v diru zasajali kopje. Viteško tekmovanje je bilo v Vidmu priljubljeno že v 18. stoletju, v Avstrijo pa so to igro prinesli furmani, ki so z Dunaja v Trst vozili preko Vidma in Trbiža, vendar so jo nekoliko preuredili. Jezdec so v lesen sod zabijali dolg železen kol. Ker pa kol ni bil dovolj oster, da bi se zasadil v les in sod razbil, so namesto tega začeli uporabljati železne kije.

V Ziljski dolini je štehanje organizirano v povezavi z žeganji in binkoštimi igrami.

Etnomuzikolog France Marolt, ki je v tridesetih letih 20. stoletja raziskoval običaje v Ziljski dolini in v knjigi Tri obredja iz Zilje (1935) poleg visokega reja pod lipo in ziljske ohceti predstavil tudi štehanje, je to konjeniško igro želel pokazati na folklornem festivalu v Ljubljani. Zanj je navdušil fante iz vasi ljubljanskega Posavja: iz Kleč, Savelj, Ježice, Stožic in Male vasi, ki so veljali za dobre jahače in rejce konj.

Prve posavske štehovce je vodil Janko Snoj, pri vajah za uprizoritev pa je Maroltu pomagal Janez Zwitter iz Zahomca v Ziljski dolini. Vendar se leta 1935 vse ni izšlo po načrtih, saj je bil folklorni festival, na katerem naj bi Posavci štehal, načrtovan v času spravila poljskih pridelkov. Tako so 6. oktobra na Koroškem dnevu ob slabem vremenu po Cojzovem grabnu, današnji Zoisovi cesti, štehal Ziljani. 5. julija 1936 je pet Šentvidčanov in štirje Posavci štehalo na Prosvetnem taboru v Šentvidu nad Ljubljano, ko so proslavljali 70-letnico Blaž Potočnikove čitalnice in se spominjali 1050-letnice smrti sv. Metoda. Fantje z ljubljanskega Posavja so se istega leta organizirali tudi sami in 13. septembra štehal pred župniščem na Ježici. 11. julija 1937 so Ježičani štehal na Prosvetnem taboru v Trnovem.

Nobeden od predvojnih štehovcev sam ni bil v Ziljski dolini. Kar so vedeli o štehanju, sta jim povedala in pokazala Marolt in Zwitter. S tradicijo štehanja in njegovo vsebinsko platjo torej niso bili prav dobro seznanjeni. Zdelo pa se jim je privlačna in zanimiva konjeniška igra. Pri prenosu na ljubljansko Posavje se je tako štehanje nekoliko spremenilo. Izgubilo je verski značaj in dobilo bolj tekmovalnega: postalo je neke vrste kmečki šport. Spremenile so tudi vloge nekaterih udeležencev in pojavilo se je nekaj novih elementov. Dečve, ki imajo pri ziljskem štehanju odločilno vlogo pri izbiri zmagovalca, so se umaknile v ozadje, njihovo vlogo pa je prevzela komisija, ki ocenjuje štehanje in ob koncu tekmovanja določi zmagovalca na podlagi prejetih točk. Medtem ko so pred vojno štehovci in dečve nosili gorenjske noše, so se v povojnem času želeli bolj zgledovati po ziljskem štehanju z ziljskimi nošami. Že pred vojno so sicer na štehanju skušali tudi peti ziljske pesmi in zaplesati kakšen ziljski ples, pa jim to navadno ni uspelo. Tako so kasneje sledili svoji izvedbi prireditve z gorenjskimi nošami.



Pred drugo svetovno vojno so štehvanje zadnjič izvedli v Trnovem, nato pa so v Savljah, Klečah in na Ježici na Maroltovo in Snojevo pobudo zopet začeli s tekmovanjem leta 1954. Snój je bil ob pomoči Janeza Marklja glavni organizator štehvanja vse do konca osemdesetih let.

Posavsko štehvanje običajno poteka sredi junija. Skozi zgodovino se je odvijalo na različnih lokacijah na Ježici, v Savljah in Klečah. Leta 1954 so prvo poveljno štehvanje organizirali pri Ričnikovem kozolcu v Savljah. V šestdesetih in sedemdesetih letnih je tekmovanje potekalo pri Tomažovcih v Savljah, kjer je današnja končna postaja mestnega avtobusa številka 14. Leta 1968 je bilo štehvanje v Klečah pri Unki. Do osemdesetih so ga nekajkrat izvedli tudi pri Šternu na Ježici. V osemdesetih se je dogajanje prestavilo na cesto Urške Zatlerjeve 4 do 9. Potem pa se je pomaknilo v Savlje najprej k Ukčevemu in kasneje k Beznikarjevemu kozolcu pred Dom kmetijske strojne zadrúge.

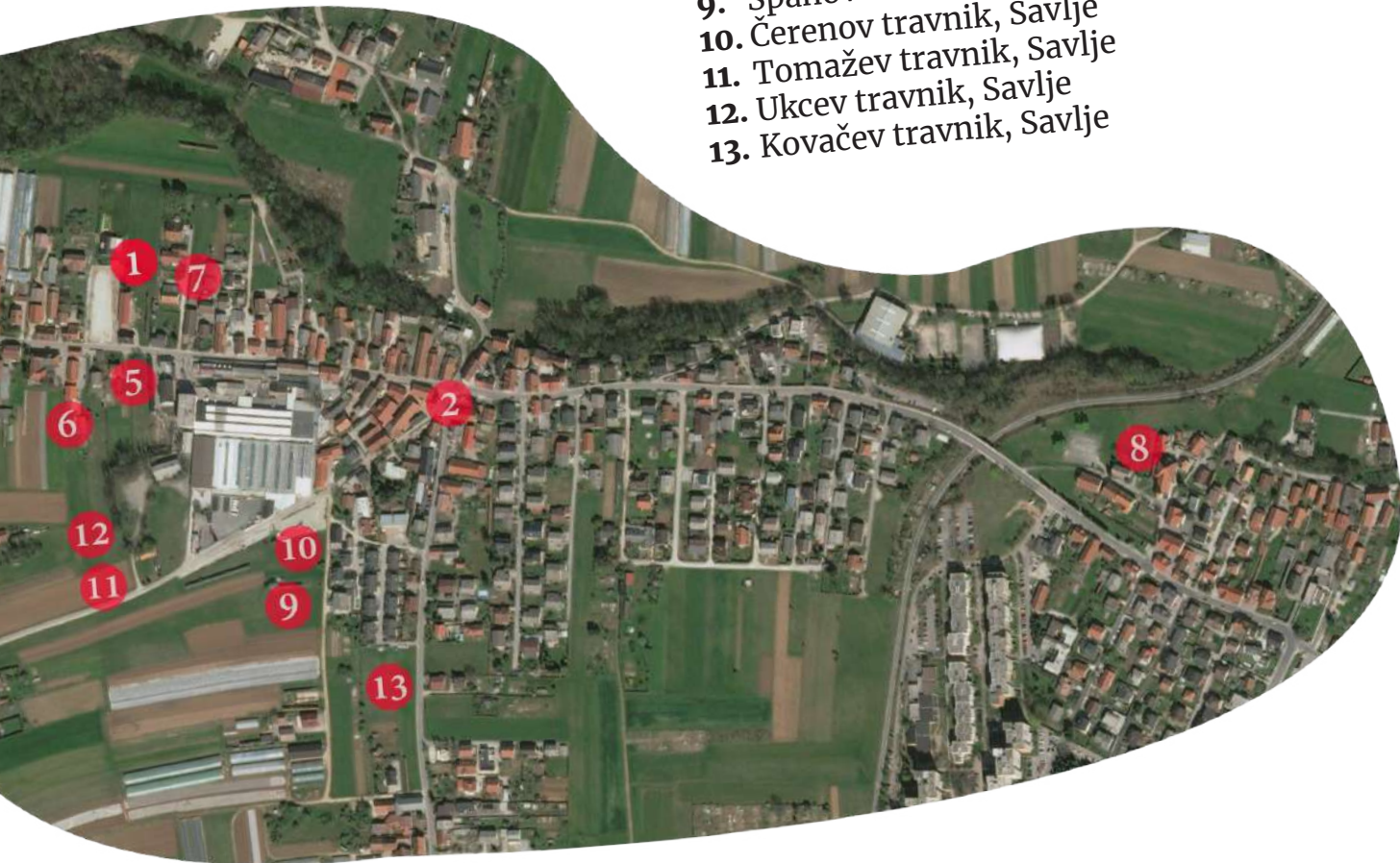
Z letom 2001 je štehvanje dobilo novo lokacijo na župnijskem igrišču na Ježici. Čeprav se je v tem času štehvanje nekajkrat odvijalo v povezavi s praznovanjem farnega dne, ga domačini nisodoživljali kot del žegnanjskega

ceremoniala. Med letoma 2005 in 2012 je bilo pri Španovem kozolcu nasproti diskontne trgovine Metlika na Selanovi ulici. Lokacija štehvanja pa je od leta 2013 na Čerenovem travniku blizu Selanove ulice. Leta 2019 je štehvanje potekalo na začasni lokaciji na Tomaževem (kmetija Dovč) travniku v bližini Metlike, leta 2020 na Ukčevem travniku, leta 2021 pa na Kovačevem travniku kjer poteka še danes.



NEKDANJE IN SEDANJA LOKACIJA ŠTEHVANJA

1. Peričnikov kozolec, Savlje
2. pri Tomažovc, Savlje
3. pri Unk, Kleče
4. Cesta Urške Zatlerjeve 4 do 9, Savlje
5. Matusov kozolec, Savlje
6. pri Ukcu, Savlje
7. Beznikarjev kozolec, Savlje
8. Kališnikov trg, Ježica
9. Španov kozolec, Savlje
10. Čerenov travnik, Savlje
11. Tomažev travnik, Savlje
12. Ukcev travnik, Savlje
13. Kovačev travnik, Savlje



Večkrat so štehvanje izvedli tudi na različnih prireditvah zunaj domačega okolja: leta 1955 so štehvovci s prireditvijo gostovali v Mengeški Loki, leta 1959 na Ljubljanskem festivalu v Tivoliju, leta 1960 ob prazniku občine Ljubljana Bežigrad so štehvali na igrišču nasproti ljubljanskega stadiona, leta 1969 na kopališču pri Šternu v okviru prireditve Kmečka ohcet, leta 2000 na viteških igrah pred Predjamskim gradom, leta 2008 so bili gostje v oddaji Na zdravje na RTV Slovenija. Nad štehvanjem so se že v predvojnem času in kasneje navduševali tudi v okoliških krajih (Šentvid nad Ljubljano, Bukovica pri Vodicach, Vodice, Komenda), vendar običaj tam ni zaživel.

Priprave na tekmovanje so se v začetkih posavskega štehvanja začele že vsaj dva meseca pred prireditvijo. Fantje so tekmovali s kmečkimi konji, ki so bili vajeni težaškega dela na polju. V zadnjem času, ko so konje na polju zamenjali stroji, pa v ospredje prihajajo konji, ki niso obremenjeni s kmečkim delom, ampak jih rejci uporabljajo za rekreacijo oz. šport.

V petdesetih in šestdesetih letih so priprave poleg treninga s konjem vključevale tudi plesne vaje za štehvovce, ki so potekale v Prosvetnem domu v Savljah. Po tekmovanju je bilo namreč v

navadi, da so štehvovci zaplesali s svojimi dečvami, vendar se je to obdržalo le do leta 1964. Kasneje je namesto štehvovcev nastopila folklorna skupina, leta 2015 so se plesne vaje vrnile, a se obdržale le do leta 2019.

Navadno tekmuje med sedem in deset štehvovcev, fantov iz Savelj, Kleč in Ježice, ki ne smejo biti poročeni. Do osemdesetih let štehvovcev ni primanjkovalo. Teh je bilo okoli petnajst in fantje so se »borili«, da bi lahko prišli v tekmovalno ekipo.

Ena od sprememb v zadnjem času je tudi prehodni zlati kij, ki ga zmagovalec prejme od leta 2004 naprej, ko smo praznovali petdesetletnico posavskega štehvanja. Če štehvovec na tekmovanju zmaga tri leta zapored, zlati kij ostane njegov.

Od leta 2012 je v prireditvah vključen tudi prikaz stare kmetijske mehanizacije in nastopi različnih društev, v katere so vključeni okoliški prebivalci, s čimer se prireditve dodatno popestri.

Organizator štehvanja je od leta 1991 združenje Kmečka strojna skupnost Savlje-Kleče. Priprave na prireditve se začnejo nekaj mesecev prej. Vaščani Savelj in Kleč v prireditvah vložijo precej prostovoljnega dela. Stroške prireditve organizatorji poravnajo s pomočjo

sponzorjev (Mestna občina Ljubljana in okoliški podjetniki), veselice in srečelova. Veselica je po navadi v bližini tekmovanja, največkrat je bila pri Prosvetnem domu v Savljah. Dobitke za srečelov so organizatorji zbirali od vaščanov, kar se poleg donacij sponzorjev še danes počne. V preteklosti je bilo za štehvanje oz. veselico treba plačati simbolično vstopnino, a se je to v devetdesetih letih ukinilo in danes je prireditev brezplačna.

Do osemdesetih let so prireditev oglaševali s pomočjo plakatov, ki so jih izobesili v bližnji okolici Ljubljane. Časopisnih in radijskih oglasov ni bilo, zato so na ogled tekmovanja prišli predvsem ljudje iz bližnje okolice. Danes pa na štehvanje vabijo tudi s pomočjo sodobne informacijske tehnologije preko spleta. V zadnjih letih je opaziti, da so med publiko gledalci iz celotne Slovenije.

Pri ohranjanju posavskega štehvanja imajo veliko vlogo nekdanji štehrovci, ki so mentorji mlajšim generacijam, člani komisije in organizatorji. Prebivalci Savelj, Kleč in Ježice doživljajo štehvanje kot svojo in tradicionalno prireditev, predstavlja pomemben element lokalne identitete in prepoznavnosti.

Sklenemo lahko, da je štehvanje v Klečah, Savljah in na Ježici po presaditvi iz Ziljske

doline na ljubljanskem Posavju pognalo svoje korenine in se razvijalo skladno z lokalnimi navadami, prepričanji in možnostmi. To kaže že pridevnik posavsko, ki opozarja, da je tu štehvanje postalo prireditev s svojo tradicijo. Leta 2012 je bilo vpisano v register žive kulturne dediščine.

** Pri pripravi besedila smo si pomagali tudi z besedili o ziljskem in posavskem štehvanju Nika Kureta v knjigi Praznično leto Slovencev in člankom Nene Židov Kdor ne štehva, ni Posavc! Štehvanje v Savljah, Klečah in na Ježici v Ljubljani.*



Proga 68. posavskega štehvanja

POSAVSKO ŠTEHVANJE - NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA LJUBLJANE IN SLOVENIJE

Leta 2003 je Unesco sprejel Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine, ki naj bi prispevala k boljšemu ohranjanju in varovanju nesnovne kulturne dediščine, njenemu spoštovanju, dvigu zavedanja o njeni pomembnosti ter zagotavljala mednarodno sodelovanje in pomoč. Slovenija je Konvencijo ratificirala leta 2008, naloge koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine pa od leta 2011 opravlja Slovenski etnografski muzej, ki skrbi tudi za vpise v Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS. Do konca maja 2017 je bilo v Register vpisanih 57 elementov, med katerimi je od leta 2012 tudi posavsko štehanje.

Raziskave kažejo, da se ohranja predvsem nesnovna kulturna dediščina, ki jo skupnosti prepoznavajo kot »svojo«, ki jih zaradi njihovih »posebnosti« razlikuje od »drugih«, jim daje občutek identitete in kontinuitete ter jih povezuje s predniki. Varovanje nesnovne kulturne dediščine v duhu Unescove Konvencije ne pomeni njenega »zamrzovanja« v neki »primarni« obliki, saj jo skupnosti ob prenašanju iz roda v rod nenehno poustvarjajo in spreminjajo. Najpomembnejši ohranjevalci nesnovne kulturne dediščine so vsekakor njeni

nosilci, ki znanja, spretnosti in pomena prenašajo tudi na mlajše generacije.

Vse značilnosti nesnovne kulturne dediščine odsevajo tudi v posavskem štehanju, le da imamo tukaj še dodatno komponento – prenos dediščine v novo okolje. »Krivec« za prenos štehanja iz Ziljske doline v Avstriji je folklorist France Marolt, ki je želel leta 1935 prikazati štehanje na folklornem festivalu v Ljubljani. K sodelovanju je povabil izurjene mlade jezdece z Ježice in jih z Jankom Zwittrom iz Zahomca v Ziljski dolini pripravljaj na štehanje. Vendar Ježičani na festivalu niso sodelovali, saj je sovpadal s pravilom poljskih pridelkov, zato je Marolt prikaz štehanja izvedel z vojaškimi konji in z jezdecami iz Koroške.

Očitno so se ježiški fantje na enotedenskih vajah nad štehanjem tako navdušili, da so ga naslednje leto v nekoliko spremenjeni obliki in v gorenjskih narodnih nošah izvedli pred župniščem na Ježici. Konjeniško igro so izvzeli iz cerkvenih praznovanj in izdelali svoj pravilnik, po katerem je v ospredje stopil tekmovalni vidik, spremenili pa so tudi vloge nekaterih udeležencev in uvedli nekatere nove elemente. Leto kasneje so ježiški fantje v okviru 30. obletnice Prosvetnega

društva Trnovo v Ljubljani pred tamkajšnjo cerkvijo uprizorili štehanje, ki so si ga z velikim navdušenjem ogledali številni Ljubljančani.

Zasluge za obnovitev štehanja leta 1953 sta imela predvsem predvojni štehovc Janko Snoj z Ježice in folklorna skupina Prosvetnega društva Savlje-Kleče. Poleg fantov z Ježice so začeli štehati tudi fantje iz sosednjih Savelj in Kleč. Kljub tendencam »od zunaj«, da bi z uvedbo ziljskih noš, obrednih pesmi in plesov štehanje postalo bolj verna kopija ziljskega štehanja, so fantje sledili svojim pravilom, ki pa so jih po potrebi sproti dopolnjevali, spreminjali in prilagajali novo nastalim okoliščinam. Če bi se strogo držali pravil, ki so jih izoblikovali leta 1936, štehanja danes ne bi bilo več mogoče izvesti. Prvotno so smeli štehati le z delovnimi konji, ki so jih imeli pred drugo svetovno vojno na vsaki večji kmetiji. Ko pa je bilo za izpeljavo štehanja premalo delovnih konjev, so začeli uporabljati tudi športne konje lipicance. Fantje, ki nimajo svojih konjev, si jih za štehanje tudi izposodijo, nekaj fantov pa ima lastne konje, s katerimi se želijo izkazati na štehanju.

Od leta 1953 do leta 2017 so štehvali skoraj vsako leto, s predstavitvijo štehanja pa so sodelovali tudi na raznih prireditvah

v Ljubljani in drugje. Leta 1984 so za izvajanje štehanja dobili priznanje Turistične zveze Slovenije.

Posavsko štehanje je postalo na Ježici, v Savljah in Klečah najpomembnejši lokalni dogodek oziroma praznik. Ljudje sicer vedo, da je prišlo štehanje k njim iz Ziljske doline, vendar ga danes doživljajo kot »svojega« in »tradicionalnega«, kar niti ni tako čudno, če upoštevamo dejstvo, da ga letos organizirajo že devetinšestdesetič. Na povezanost z Ziljsko dolino in tamkajšnjim štehanjem kaže poimenovanje ene od ulic v Savljah – Ziljska ulica.

Nehote pa se zastavlja vprašanje, kako je mogoče, da se je štehanje na Ježici, v Savljah in Klečah tako »ukoreninilo« in se vse do danes s prenosom iz generacije na generacijo ohranilo v okolju, ki je po drugi svetovni vojni v veliki meri izgubilo kmečki značaj, ki je le lučaj oddaljeno od blokovskih naselji (Bratovševa in Glinškova ploščad) in le nekaj kilometrov od središča Ljubljane. Zdi se, da sta soudeležba pri kreiranju pravil poteka štehanja in prilagajanje novo nastalim okoliščinam pomembna dejavnika, ki sta vplivala na to, da se je ohranilo do danes. Seveda pa štehanja ne bi ohranjali, če ne bi bilo pomembno za lokalno skupnost. Za prebivalce Ježice, Savelj in

Kleč je štehvanje pomemben del lokalne identitete in krajevne prepoznavnosti, na kar kaže tudi kip štehovca na konju in sod v naravni velikosti sredi Savelj, s čimer so leta 2014 obeležili šestdesetletnico štehvanja. Vsakoletne priprave na štehvanje prispevajo k povezovanju ljudi vseh generacij in k občutku pripadnosti skupnosti.

Prebivalci Ježice, Savelj in Kleč se zelo trudijo, da bi se štehvanje ohranjalo, za kar se zavzemajo tako starejši prebivalci, še posebno moški, ki so v mlajših letih tudi sami štehvali, kot tudi mladi, ki so odprli stran na Facebooku, kjer objavljajo informacije o štehvanju in zbirajo stare fotografije s štehvanj, leta 2015 pa so v Savljah postavili tudi stalno razstavo fotografij štehvanja, ki so jih zbrali med domačini.

Posavsko štehvanje je predmet raziskav, predvsem etnologov in kulturnih antropologov ter študentov Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. V raziskavah Slovenskega etnografskega muzeja je bilo štehvanje dokumentirano s pomočjo fotoaparata in video kamere, opravljeni so bili intervjuji z organizatorji in štehovci, zbranih pa je bilo tudi nekaj predmetov, povezanih s štehvanjem, ki so bili leta 2012 na ogled na razstavi

Narodnega muzeja Slovenije Vitez, dama in zmaj. Štehvovski kij, plakat in spominski krožnik so bili objavljeni tudi v razstavnem katalogu. Za promocijo štehvanja kot ene od enot Registra nesnovne kulturne dediščine Slovenije skrbi Slovenski etnografski muzej v vlogi koordinatorskega varstva nesnovne kulturne dediščine Slovenije, za ohranjanje štehvanja kot ene od ljubljanskih turističnih prireditev pa tudi Mestna občina Ljubljana.

Glede na velik pomen, ki ga ima štehvanje v lokalni skupnosti in glede na zavzetost za njegovo ohranjanje tako starejših kot tudi mlajših prebivalcev in prebivalk Ježice, Savelj in Kleč se ni bati, da se ne bi ohranjalo še naprej!

Nena Židov, Slovenski etnografski muzej





*Štehnovski mojster in njegova žena
na 68. Posavskem štehvanju*



Simbolični krožnik letošnjega
69. Posavskega štehvanya

PROGRAM 69. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA
SOBOTA 17. JUNIJ 2023

14.00–15.00	zbiranje povorke in okraševanje konj ter vozov, pred shrambo Kmečke strojne skupnosti v Savljah zbiranje štehvovec in njihovih dečev
15.00–15.20	organiziranje v povorko
15.15–15.30	vožnja mimo Kleč in Savelj
15.30–15.55	zbor štehvovcev in dečev na prireditvnem prostoru – Selanova ulica, Ljubljana.
15.55–16.00	pozdravne besede predsednika Kmečke strojne skupnosti Savlje–Kleče, združenje, Zvoneta Milkoviča
16.00–16.10	Otvoritev 69. posavskega štehvanja
16.00–18.00	potek tekmovanja Posavskega štehvanja
18.00–18.30	razglasitev rezultatov in predaja venčka zmagovalcu
20.30–	zaključek štehvanja z veselico in srečelov
ves čas prireditve	predstavitev kulturne dediščine, razstava kmetijske mehanizacije, orodja in opreme ...

**KMEČKA STROJNA SKUPNOST SAVLJE-KLEČE,
ZDRUŽENJE RAZPISUJE TEKMOVANJE:
69. POSAVSKO ŠTEHVANJE**

1. Posavsko štehvanje je tekmovanje štehrovcev iz Savelj, Kleč in Ježice (veljaven je bližnji okoliš).

2. Za izvedbo posavskega štehvanja bo Kmečka strojna skupnost Savlje-Kleče, združenje, imenovala organizacijski odbor.

3. Posavsko štehvanje bo 17. junija 2023 na travniku ob Saveljski ulici v Ljubljani.

4. Na posavskem štehvanju sodelujejo neporočeni fantje. Tekmujejo na neosedlanih konjih.

5. Vsak prijavljeni tekmovalec (štehovec) mora imeti dekle (dečvo).

6. Štehovec in dečva sta oblečena v gorenjsko narodno nošo.

7. Vsak štehovec ima za razbijanje soda (barigle) enako teže k kij, ki ga dobi na žrebanju na dan štehvanja.

8. Prijavo za udeležbo na Posavskem štehvanju je treba posredovati odboru

za izvedbo posavskega štehvanja pri Kmečki strojni skupnosti Savlje-Kleče, združenje, 20 dni pred štehvanjem.

9. Organizacijski odbor posavskega štehvanja bo za prijavljene štehrovce zagotovil ustrezno število konj.

10. Organizacijski odbor bo za izvedbo posavskega štehvanja imenoval štehrovskega mojstra, njegovo dečvo in ocenjevalno komisijo, ki jo sestavljajo štirje ocenjevalci.

11. Štehvanje se odvija v smeri urinega kazalca na zavarovani progi.

12. Štehvanje vodi in usmerja štehrovski mojster.

13. Organizacijski odbor bo na kol (štebeh) na višino približno 2 m namestil lesen sod (bariglo) obdan z lesenimi obroči.

14. Tekmovalci imajo glavno poizkusno štehvanje dva dni pred uradnim štehvanjem.

15. Na dan posavskega štehvanja si štehrovci lahko ogledajo tekmovalno progo, vendar pri tem ni dovoljeno štehvati ali kako drugače razbijati sod.

16. Vrstni red štehrovcev bo naključno izžreban ob prisotnosti štehrovskega mojstra oziroma vodje vaj najkasneje 14 dni pred štehvanjem.

17. Ocenjevanje štehvanja bo izvajala ocenjevalna komisija v skladu s pravilnikom o točkovanju.

18. Zmagovalec je štehrovec, ki bo izbral največje število točk.

19. Rezultati posavskega štehvanja bodo objavljeni v najkrajšem možnem času po končanem štehvanju.

20. Odbor za izvedbo štehvanja bo imenoval razsodišče v sestavi: predsednik strojne skupnosti, vodja ocenjevalcev in predsednik organizacijskega odbora, ki bo presojalo o diskvalifikacijah in upravičenosti pritožb.

21. Štehrovci in njihove dečve lahko dajejo utemeljene pripombe na napake pri sojenju do 15 minut po razglasitvi rezultatov. Razsodišče bo pripombe takoj obravnavalo in jih upoštevalo ali zavrglo. Odločitev razsodišča je dokončna.

22. Nagrade za dosežene uspehe bo zagotovil organizacijski odbor. Najboljši štehrovec bo od štehrovskega mojstra in njegove dečve dobil zmagovalni venček iz suhega cvetja in zlati kij. Vsi štehrovci prejmejo praktične nagrade in so počaščeni s kozarcem vina.

23. Štehrovec na tretjo zaporedno zmago prejme zlati kij v trajno last, če do treh zmag ne pride, pa mora zlati kij vrniti.

24. Štehrovec mora upoštevati navodila štehrovskega mojstra.

Komentatorska klop in ocenjevalna komisija



PRAVILA IN TOČKOVANJE

- I.** Jezdi se po vrstnem redu, kot je bilo izžrebano za vaje.
- II.** Vsako prehitevanje na progi je prepovedano in štehrovcu prekliče vse morebiti dosežene točke tekočega kroga.
- III.** Jezdna oprema je samo z gurno pritrjena odeja – brez sedla, bigelnov ali ostrog.

IV. Kategorije točkovanja :

A. Tek konja:

- | | |
|---|---------|
| 1. galop | 2 točki |
| 2. kas ali hod | 1 točka |
| * vsak še tako dober galop brez udarca ne šteje nič | |

B. Udarec štehrovca:

- | | |
|---|---------|
| 1. zelo močan udarec po sodu | 3 točke |
| 2. srednji udarec po sodu ali udarec na ploho | 2 točki |
| 3. slab udarec, le božanje, le rob kija | 1 točka |
| *glasen pok še ni nujno močan udarec! | |

C. Izbijanje

- | | |
|---|---------|
| 1. Vsaka prelomljena doga (da se prelomi ali pade dol) | 2 točki |
| 2. Vsak presekan obroč (da pade dol) | 3 točke |
| 3. Celotno dno ali vrh soda | 5 točk |
| 4. Del dna ali vrha | 2 točki |
| 5. Razsutje soda (polovica soda ali več) | 9 točk |
| *največje število točk, ki jih lahko štehrovcec prejme v tej kategoriji je 9 (v enem krogu) | |

D. Spust štehrovca

- | | |
|--|---------|
| 1. Pravočasen spust (pred udarcem obe roki stran od konja) | 3 točke |
|--|---------|

V. Pri enakem številu točk ima prednost štehrovcec z več točkami v kategoriji izbijanje. Če je tudi to izenačeno, ima prednost štehrovcec s težjim konjem.

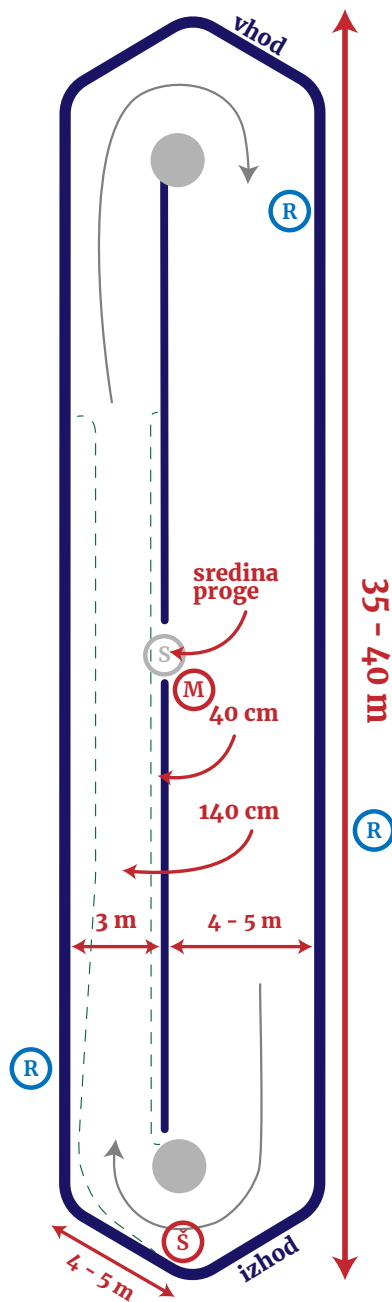
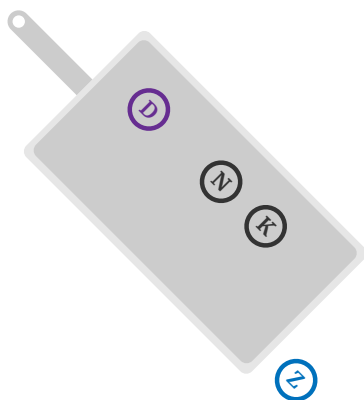
VI. Štehrovski mojster po koncu ocenjevanja preveri in potrdi ocene sodnikov. Šele za tem se razglasi rezultate.

VII. Največje število doseženih točk daje pravico štehrovcu do naziva štehrovski prvak – zmagovalec.



posavec
konj

- S sod (barigla) nasajen na kolu (štebehu)
- M števovski mojster
- Š štarter
- D dečve
- N napovedovalci
- K ocenjevalna komisija
- Z zdravnik
- R redar



ORGANIZACIJSKI ODBOR 69. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

MILKOVIČ Zvone	predsednik
NOVAK Jani	član
AVŠIČ Marko	član
ČEMAŽAR Matija	član
ČEMAŽAR Rok	član
ČIŽMAN Primož	član
DEČMAN Stane	član
GRAD Brane	član
KLEMEN Franci	član
KOSMAČ Marko	član
ČERIN Ivan	član
SEVER Marjan	član
SMOLIČ Jure	član
ŠKERL Andrej	član
ZATLER Neža	članica
ZATLER Pavel	član
ZATLER Kancijan	član
LOGAR Marta	članica
ČEMAŽAR Marija	članica (Bešteek teater)

ČASTNO RAZSODIŠČE 69. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

KLEMEN Franci	predsednik
KUŠAR Drago	član
MILKOVIČ Zvone	član

OCENJEVALNA KOMISIJA 69. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

ČEMAŽAR Matija
ČEMAŽAR Filip
ŠKERL Andrej
KUNAVER Boštjan

REZULTATI 68. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

NOVAK Matej	131 točk
TOMAŽIČ Matej	123 točk
JENKO Domen	118 točk
KOSMAČ Matic	117 točk
MERHAR Aleksander	114 točk
ŠTEBEJ Martin	114 točk
DOVČ Jakob	112 točk
KAJDIŽ Jan	110 točk
KAJZAR Martin	102 točki

ŠTEHVANJE V ŠTEVILKAH

ŠTEVILO NASTOPOV

ČERIN Ivan	16
ČEMAŽAR Matija	14
KLEMEN Peter	12
KOSMAČ Matic	10

LESTVICA ZMAG

ČEMAŽAR Matija	8
KLEMEN Peter	4
KLEMEN Janez	3

ZMAGOVALCI PREJŠNJIH LET

1998	ČEMAŽAR Matija
1999	ČEMAŽAR Matija
2000	ČEMAŽAR Matija
2000 Postojna	ČEMAŽAR Matija
2001	ČEMAŽAR Matija
2002	ČERIN Miha
2003	ČEMAŽAR Matija
2004	ČERIN Ivan
2005	ČEMAŽAR Matija
2006	ČEMAŽAR Matija
2007	KLEMEN Janez
2008	BUČAR Anže
2009	KLEMEN Peter
2010	KLEMEN Janez
2011	ČERIN Ivan
2012	KLEMEN Peter
2013	KLEMEN Peter
2014	KLEMEN Janez
2015	KLEMEN Peter
2016	KLEMEN Anton
2017	JENKO Domen
2018	JENKO Domen
2019	KOSMAČ Matic
2020	KOSMAČ Matic
2021	TOMAŽIČ Matej
2022	NOVAK Matej

PODATKI O ŠTEHVOVCIH IN NJIHOVE DEČVE

69. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

štehvovec	št. nastopov	št. zmag	ime konja	lastnik konja	dečva	predhodne uvrstitve
KOSMAČ Matic	10	2	Iskra	KOSMAČ Marko	VRABEC Živa	2, 5, 5, 6, 3, 2, 1, 1, 2, 4
TOMAŽIČ Matej	9	1	Žuža	TOMAŽIČ Matej	ČIŽMAN Barbara	4, 3, 3, 2, 3, 2, 2, 1, 2
JENKO Domen	7	2	Miša	KUŠAR Martin	KLEMENČIČ Katja	2, 1, 1, 4, 4, 7, 3
MERHAR Aleksander	6	/			MARINČEK Pia	4, 5, 7, 6, 6, 5
KAJDIŽ Jan	3	/	Alegra Siglavi	AVŠIČ Marko	IPAVEC Eva	7, 5, 8
NOVAK Matej	3	1	Živa	ČERIN Ivan	TOMAŽIČ Ana	5,3, 1
ŠTEBEJ Martin	3	/	Zorka	TOMAŽIČ Matej	KLEMEN Maja	5, 8, 5
DOVČ Jakob	1	/	Souzi	DOVČ Feliks	KODRIČ Anja	7
KAJZAR Martin	1	/	Astra	KAJZAR Matjaž	CIGALE Nika	9



Štehvovski mojster
Žena štehvovskega mojstra

KLEMEN Peter
KLEMEN Tjaša



Povorka skozi Savlje,
68. Posavsko štehvnanje

ZAHVALE

Mestna občina Ljubljana, Oddelek za
varstvo okolja, odsek za razvoj podeželja
in upravne zadeve

Mestna občina Ljubljana, Četrtna
skupnost Posavje

Turizem Ljubljana

Transport Šuštar, d.o.o.

Unibiro, d.o.o.

PGD Ježica

Nena Židov, SEM

Keramika Gantar, d.o.o.

Stami, d.o.o.

Javna razsvetljava, d.d.
C&G, d.o.o.

Kmetijska zadruga Metlika

Konjeniško društvo Barje

Konjeniško društvo Sostro

Mažoretke Ljubljana

OTK SOSESKA, starodobniki

Barbara Imperl

Plesna skupina Kavboji iz Vira

Krajani Kleč, Savelj in Ježice

ŠTEHVOVEC LETA: DOMEN JENKO

Kaj je bil tvoj glavni razlog za udeležbo in tekmovanje na Posavskem štehvanju?

“Glavni razlog za sodelovanje na Posavskem štehvanju je bila že večletna želja. Že od malega sem obiskoval števanje in gledal, kako so razbijali sod. To je bila tedaj in tudi danes pri nas tradicija.”

Česa si štehovec ob nastopu na Posavskem štehvanju najbolj želi?

“Štehovec si najbolj želi, da bi se imel dobro. Glavno je le, da ne pride do poškodbe.”

Leta 2016, ko si debitiral, ti je za zmago zmanjkala ena točka. Namesto tebe je takrat zmagal drugi debitant, Anton Klemen. Kaj meniš, da ti je takrat manjkalo za zmago?

“Menim, da je bil moj debitantski nastop dober, ne spomnim se, da bi delal kakšne napake. Tisto leto je Anton razbil sod, s čimer je pridobil ravno dovolj točk za zmago. Manjkal mi je le kanček sreče.”

Ali pri vajah nameniš največ časa moči, natančnosti ali galopu? Katera kategorija se ti zdi najpomembnejša?

“Najpomembnejša je natančnost. Mislim, da se bodo tudi ostali štehvavci strinjali z menoj, ko rečem, da brez natančnosti ne pomagata ne moč niti galop.”

Ali imaš na dan štehanja kakšne posebne priprave?

“Posebnih priprav nimam. Tako kot ostali sem malo živčen, bodisi zaradi publike bodisi zaradi česar drugega. Na dan štehanja se tudi vsi konji

obnašajo drugače, bolj so vznemirjeni in nikoli ne veš, kaj bo.”

Kdo od tekmovalcev ti predstavlja največjo konkurenco? Zakaj?

“Največjo konkurenco mi predstavlja Matic Kosmač. Še posebej je treba poudariti njegove izkušnje, ker šteha več let kot jaz in se zato lahko bolje znajde. Res da sem ga nekajkrat tudi premagal, ampak je bilo veliko odvisno od sreče.”

Nekaj let nazaj si zamenjal konja. Kakšne so bile razlike?

“Prva kobila z imenom Zora je bila bolj mirna in lažje obvladljiva. Kobila, ki jo imam zdaj, pa je mlajša in manj predvidljiva. Potreboval sem vsaj eno leto, da sem se navadil na njeno obnašanje. Vaje jahanja so zelo pomembne in pripomorejo k obvladovanju. Ker je kobila polna energije, sem se moral naučiti reagirati na določene situacije.”

Katero leto se ti je najbolj vtisnilo v spomin?

“Najbolj sem si zapomnil svojo prvo zmago, moj drugi nastop. Zares nisem pričakoval zmage. Ko smo lovili venček sem bil resnično presenečen, da sem ga ujel ravno jaz.”

Imaš namen tekmovati tudi v prihodnjih letih?

“Tekmoval bom vsaj še eno leto, potem pa bom počasi zaključil. Zdi se mi, da bi bilo idealno, če bi svojo štehovsko pot zaključil na 70 let štehanja.”



*Lanskoletni tekmovalac, štehvovec **Domen Jenko***



P O T D O B R O T

- 1 ČEBELARSTVO SOJER**
Božjan Sojer,
Ulica prvoborcev 19c
041 960 679
med
- 2 KMETIJA PR' HRVAT**
Ježica 4
- 3 KMETIJA PR' RAMOVŠ/ŠTREMELNOVI**
Milan Ramovš,
Ulica Danile Kumar 7
041 694 696
šparglji, kisle zelje, repa
- 4 KMETIJA PR' KOBEČU**
Branje Avbelj, Ježica 22
051 229 770
zelenjava, češnje, sadike, drugi pridelki
- 5 KMETIJA PR' CUNDRU**
Drago Kosmač,
Ulica Danile Kumar 13
01 5613 142
mleko, živinorejska kmetija
- 6 KMETIJA PR' V'S'VARJU**
Olga Kermavner, Savlje 41
01 5611 241, 041 913 193
meso, jajca, krompir, sezonska zelenjava, mleko
- 7 KMETIJA RAMOVŠ**
Majda Ramovš, Saveljska 57
01 5611 930
zelenjava, živinorejska kmetija
- 8 KMETIJA PR' ŽOGRU**
Zvone Milkovič, Savlje 83
041 662 578
zelenjava, sadike, mesni izdelki, jajca, piščanci
- 9 KMETIJA PR' DOLHARJU**
Karol Kušar, Saveljska 102
01 5372 040
zelenjava, mleko, drugi pridelki
- 10 KMETIJA PR' TERCELJ**
Janez Novak, Saveljska 106
041 791 335
krompir, zelje, ostala zelenjava
- 11 KMETIJA PR' TOMAŽEVČ/ZELENJAVNI SVET DOVČ**
Feliška in Gasper Dovč,
Saveljska 87
031 654 696
integrirana pridelava zelenjave
- 12 KMETIJA PR' KOMATARJU**
Ivan Cerin, Savlje 85
041 888 753
krompir, zelje, mleko, mlečni izdelki
- 13 KMETIJA PR' UŽARJU**
Miro Aleš, Savlje 60
01 5375 480
prašiči, govedo, jajca
- 14 KMETIJA ČIŽMAN**
Primož Čižman, Savlje 103
041 384 675
sezonska zelenjava
- 15 KMETIJA PR' TEFKARJU**
Rado Kunaver, Savlje 88
01 5612 574
zelje, repa, ostala zelenjava
- 16 KMETIJA PR' KOVAČ**
Kunaver, Savlje 105
01 5374 609
sezonska zelenjava
- 17 KMETIJA PR' FRANCET**
Ambroz in Aleš Avšič,
Cesta Ujke Zatljeve 1
051 387 018
zelenjava, sadje, buče, sadike, trajnice
- 18 KMETIJA PR' BOŠTEČ/ZELJARSTVO ŠKERL**
Andrej Škerl, Kleče 3
041 685 878
zelje, repa, krompir, šparglji, ostala zelenjava
- 19 KMETIJA PR' PERC/TRŽNICA PARADIŽNIK**
Bernarda Zatlje, Kleče 12
031 257 810
integrirana pridelava paprike, paradižnika, krompirja, ostale zelenjave
- 20 EKO KMETIJA PR' KONC**
Filip Čemažar, Kleče 25
01 5373 597, 031 268 096
mleko, mlečni izdelki, žita, mleviski izdelki, kruh in piškoti, sezonska zelenjava, jajca
- 21 ČEBELARSTVO ČEMAŽAR**
Rok Čemažar,
Avšičeva cesta 12
041 263 918
med
- 22 KMETIJA PR' MIHOVC**
Franci Klemen, Kleče 26
01 5371 491
mleko, živinorejska kmetija
- 23 KMETIJA PR' JANEZOVIH**
Anton Sever,
Avšičeva cesta 46
031 278 959
kozje mleko, izdelki iz kozjega mleka



KSSSKZ - KMEČKA STROJNA SKUPNOST SAVLJE-KLEČE, ZDRUŽENJE
SAVLJE 101, 1000 LJUBLJANA
STEHVANJE@GMAIL.COM
STEHVANJE.WIXSITE.COM/STEHVANJE
WWW.FACEBOOK/POSAVSKOSTEHVANJE
WWW.YOUTUBE.COM/STEHVANJE

ma

